הלכה · משנה תורה · מפרשים · יד איתן · ספר זמנים

יד איתן על משנה תורה, הלכות שבת

רבי אברהם משכיל לאיתן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד איתן על משנה תורה, הלכות שבת

רבי אברהם משכיל לאיתן

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-איתן-על-משנה-תורה-הלכות-שבת/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה טו 4
הלכה טז 4
פרק ב 4
הלכה כג 4
פרק ג 5
הלכה יח 5
פרק ה 5
הלכה א 5
פרק ו 5
הלכה א 5
הלכה יז 6
פרק ח 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ג 7
הלכה ו 7
הלכה טז 8
פרק ט 8
הלכה יט 8
פרק י 8
הלכה ד 8
פרק יא 9
הלכה ה 9
הלכה יז 9
פרק יב 9
הלכה ח 9
הלכה טו 10
פרק יג 10
הלכה טו 10
פרק טז 10
הלכה יד 10
פרק יז 11
הלכה ט 11
הלכה כו 11
פרק כ 11
הלכה ג 11
פרק כב 11
הלכה יז 11
פרק כג 12
הלכה יב 12
פרק כד 12
הלכה יא 12
פרק כו 12
הלכה ה 12

פרק א

הלכה טו

כגון שאחזו שניהם בקולמוס וכתבו כו'. תוספתא:

הלכה טז

ואם אין אחד מהם יכול לעשותה לבדו כו'. **ועשו אותה בשותפות שניהם חייבין**. עיין בלח"מ שהקשה פסקי רבינו אהדדי שפסק כאן כר' יהודה דמחייב בזה אינו יכול וזה א"י ולדידיה חד מיעוטא אתא ליחיד שעשה בהוראה דפטור ואמאי פסק בהל' שגגות כר"ש דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. ותירץ דרבינו פסק כאן כר"י לחייב בזא"י וזא"י דבזה סבר גם ר"מ כר"י אבל בשגגות פסק כר"ש משום דחכמים בהוריות סברי כוותיה. ואין תירוצו מספיק דפסק כר"י משום דר"מ מסייע ליה דהרי ר"מ לא מטעמיה דר"י מחייב אלא משום דסבר דנפש לא משמע למעט שותפות וליכא רק תרי מיעוטי ור"י גופיה פליג אטעמא דר"מ וסבר כר"ש דנפש משמע מיעוטא לשותפין כמבואר בגמ' (צ"ג) ואיכא לדידיה תלתא מיעוטא ואי לאו דאיצטריך למעט יחיד בהוראת ב"ד ממעטינן זה א"י וכר"ש, ולא ה"ל לרבינו לפסוק כר"מ דיחידאה הוא בסברא זו דנפש לא הוי מיעוטא נגד ר"י ור"ש דסברי דהוי מיעוטא. ונ"ל לתת טעם נכון לדעת רבינו במאי דפסק כסברת ר"מ דכוותיה אזלא מסקנת הסוגיא דפ"ק דערכין (ד ב') דקאמר דלא איצטריך נפשות גבי ערכין לאחד שהעריך מאה ופירש"י דאי הוה כתיב נמי נפש הוה משמע נפשות הרבה כענין שנאמר ונפש אדם ששה עשר אלף, וכ"מ מהת"כ שהביאו התוס' פ"ק דזבחים (ה' ב') דלא ממעט שותפין שאין מביאין קרבן מנחה מדכתיב נפש אלא מדכתיב קרבנו, וא"כ ה"נ אין למעט מדכתיב נפש וליכא רק תרי מיעוטי לזה עוקר כו' ולזה יכול וזה יכול אבל לזה א"י וזה א"י ליכא מיעוטא ולכך מחייב:

פרק ב

הלכה כג

מותר להן לחזור בכלי זיין שלהן למקומן בשבת כו'. רבינו ז"ל קיצר בכאן וסמך אמ"ש בס"פ כ"ז דהיינו דוקא כשהם מתפחדים לישב במקומן שהצילו בו דאל"כ שובתין במקום שהצילו בו ויש להן אלפים אמה משם לכל רוח והוא מהסוגיא דעירובין וע"ש בראש"ש ובב"י ס"ס ת"ז. אלא שמ"ש כאן רבינו דהטעם דחוזרין למקומן בכלי זיינן הוא כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא ליתא בגמ' אלא מפני מעשה שהיה אמרו כן וכבר

הרגיש בזה הלח"מ פ"ו מה' מלכים. ומ"מ גם מהתוס' משמע מהא דתנן שכל היוצא להציל חוזרין למקומן דטעמא משום תחילתן ע"ש:

פרק ג

הלכה יח

אין נותנין פת בתנור כו' ואם נתן סמוך לחשיכה וחשכה ועדיין לא קרמו פניה כו' אם בשוגג מותר כו'. כתב הכס"מ שתמה הרמ"ך דהא רבינו גופיה פסק לעיל דכל תבשיל שלא בישל כל צרכו אם עבר ושיהה אסור לאכלו. ועיין מ"ש בזה בב"י סי' רנ"ד. ול"נ דרבינו אזיל לטעמיה שכתב הטעם דמותר לכתחילה לתת פת בתנור כשיעור כדי שיקרמו פניה קודם חשיכה משום שאם יחתה יפסיד, הרי דמחלק בין פת לתבשיל דבתבשיל גזר שמא יחתה ואוסר כל שלא בישל כל צרכו אפילו בדיעבד וגבי פת סגי בקרימת פנים אפילו לכתחילה מטעם שאם יחתה יפסיד, וזה יצא לו מהירושלמי דספ"א דשבת דאיתא התם זריזות הן הנשים בפת יותר מבתבשיל מה בין פת לתבשיל תבשיל דרכו לאכול רותח פת אין דרכו לאכול רותח תמן אמרין פת חמה חמתא בצדה פי' שמביא חם חולי המחמם את הגוף ולכך זריזות בו הנשים שלא לחתות בו משתחשך וגם הפת גופיה מפסיד בחתייתו יותר מבתבשיל. ולפ"ז תיתי מתני' דפת לכ"ע אפילו להני תנאי ואמוראי דאסרי בתבשיל ולא ס"ל כמ"ד בשבת (ל"ז ב') דמתני' דפת לא אתיא רק כחנניא דמתיר נמי גבי תבשיל להשהותו כשנתבשל כמאכל ב"ד, אלא ס"ל כהירושלמי דשאני פת מתבשיל, ולפ"ז דגבי פת ליכא גזירה דשמא יחתה מש"ה מתיר רבינו בדיעבד גבי פת אפילו לא קרמו פניה דכיון שנפסד ע"י חיתוי זריזות בו ולא חיישינן לחתוי כלל:

פרק ה

הלכה א

הדלקת נר בשבת כו' חובה כו' שזה בכלל עונג שבת. כן איתא בתנחומא פ' נח וס"פ מצורע:

פרק ו

הלכה א

אסור לומר לנכרי לעשות לנו מלאכה בשבת. כתב בהגהות דאחר השבת מותר לומר לעבדו ושפחתו מדוע לא עשית כך וכך בשבת אע"פ שע"י כן יעשה כן לשבת הבאה.

והלח"מ ושארי אחרונים הובאו בס' ברכי יוסף הקשו ע"ז דהא אפי' כשיעשה הנכרי מעצמו בשביל ישראל אסור. ולק"מ דאין כוונת ההגהות אלא לומר דאין בכה"ג משום איסור אמירה דהוי כעושה מעצמו אבל ודאי דאסור לישראל ליהנות מאותה מלאכה בשבת, ונ"מ שלא יצטרך להמתין במוצאי שבת בכדי שתעשה:

הלכה יז

המשתתף עם הנכרי במלאכה. עיין במ"מ מ"ש אמאי לא הזכיר רבינו הא דאיתא בגמ' ואם באו לחשבון אסור. והש"ך ביו"ד סי' רצ"ד ס"ק כ"ז הקשה על הה"מ וכבר הקדימו הלח"מ בה' מ"א ותירץ, ובעל מעשה רוקח לא זכר את שניהם:

פרק ח

הלכה א

המנכש בעיקרי האילנות כו' כדי לייפות את הקרקע ה"ז תולדה דחורש. משמע דאילו כדי לתקן הצמח הוי תולדה דזורע וכמו זומר את האילן כדי שיצמח שהוא מעין זורע כמ"ש בסמוך וכ"כ רבינו בהדיא בפירוש המשנה ר"פ הבונה, והוא מפורש בירושלמי פ' כלל גדול דכל דבר שהוא להניית קרקע חייב משום חורש וכל דבר שהוא להבחיל את הפרי פי' לצמוח חייב משום זורע וקחשיב התם משקה, ומה"ט פסק רבינו בסמוך דהמשקה צמחין ואילנות בשבת ה"ז תולדת זורע וכתב הה"מ שהוא כר' יוסף נגד רבה בריש מ"ק ולא ביאר הטעם שלא פסק כרבה כדקיי"ל בכ"ד. ולפמ"ש מבואר טעמו דרבינו דהירושלמי נמי סבר כרב יוסף. ומה שתמה הכס"מ על שהשמיט רבינו דין מנכש ועוקר עשבים רעים כדי לצמוח דהוי תולדה דזורע, י"ל דממילא נלמד כן מדבריו לפי הכלל האמור. ועוד דסמך רבינו על מ"ש בריש ה' כלאים אחד הזורע או המנכש וכו' ע"ש:

הלכה ב

השורה חיטין ושעורין וכיוצא בהן במים ה"ז תולדת זורע וחייב בכ"ש. הה"מ והכס"מ כתבו שהוא מהסוגיא דפ' דם חטאת והמ"א בסי' של"ו הקשה ע"ז. ונ"ל שיצא זה לרבינו מהא דאיתא בירושלמי דשביעית והעתיקו רבינו בפ"א דשמיטה דמותר לזרות זרעים בשביעית, ואי איתא דאין בזה משום זורע מאי רבותא דשרי בשביעית אבל אי אמרינן דאיכא בזה משום זורע א"ש דאשמעינן בשביעית שרי כיון דלא הוי עבודה בארץ אלא בתלוש כדאמר ברפ"ד דשבת אבל אי בשבת שרי אצ"ל בשביעית:

הלכה ג

וכל העוקר דבר מגידולו חייב משום קוצר. נושאי כליו לא הראו מקורו והוא מפורש בירושלמי דשבת פ' כלל גדול:

הלכה ו

המקבץ דבילה ועשה ממנו עגולה וכו' עד שנתקבץ גוף אחד ה"ז תולדת מעמר וחייב. כתב הכס"מ בשם הרמ"ך דוקא כשקבצם במקום שנפלו שם מן האילן אבל אם קבצן בבית לא כו'. ומדכתבו ע"ד רבינו משמע לדידיה דרבינו נמי מודה בזה וכ"מ בהדיא בס' אלי' רבה באו"ח סי' ש"מ. ואין זה נכון בדעתו שהרי כתב לקמן בפכ"א הל' י"א מי שנתפזרו לו פירות בחצירו כו' לא יתן לתוך הסל שמא יכבשם בידו לתוך הקופה ויבוא לידי עימור. אלמא דאף בחצר דלא הוי מקום גידולן הוי עימור בכה"ג כשכובשם עד שנעשו גוף אחד. וכ"כ הש"ג פ' כלל גדול שזהו דעת רבינו שכן הוא דעת תוס' הרב שהביאו התוס' במ"ק (י"ב) שכתב דבאסיפת פירות איכא מלאכה כדאמר בפ' אין דורשין אסיפה במועד מי שרי והיינו משום דהוי כמעמר. ואע"פ שכתבו התוס' עליו שאינם יודעים מה מלאכה יש באסיפת פירות היינו משום דאזלי לטעמייהו שכתבו בפ"ד דביצה (ריש דף ל"א) דלא שייך עימור אלא במקום שגדלים, אבל מ"מ דעת הרב הוא שיש עימור. ומה שהביא הרמ"ך ראיה לדבריו מדאמרינן במס' יו"ט [הוא שם (י"ג ב') ונעלם מבעל מרכבת המשנה] דמעמיד ערימה לא הוי גמר מלאכה. באמת אין בזה כדאי לדחות דברי רבינו דאיירי בדברים הנקבצים ונכבשים עד שנעשו גוף אחד משא"כ בהעמדת ערימה דמס' יו"ט שאין נעשה גוף אחד רק שמאספו יחד בכה"ג קושטא דגם לרבינו בעינן מקום גידולו ולא כמ"ש בס' מעשה רוקח ושארי מחברים דבכל עימור חייב לרבינו אף שלא במקום גידולו. וחולק על מ"ש תוס' והר"ן בביצה (ל"א). ובהכי א"ש דלא תקשי לרבינו מ"ש בהגהות בפ' כ"א מדתנן בביצה (ל"ג) ומגבב עצים מן החצר להדליק משמע דאין בזה משום עימור מפני דלא הוה מקום גידולן, ולפמ"ש לק"מ דשאני עצים שאין נכבשין עד שיעשו גוף אחד כמו פירות. ולפ"ז אפשר דגם התוס' והר"ן בביצה מודים לרבינו דבדבר הנדבק והוכבש ונעשה גוף אחד הוי עימור אף שלא במקום גידולן דאינהו לא איירי התם בכה"ג רק בעצים שאין נעשים גוף אחד ע"ש ואין לחלק דעת הפוסקים במקום שאפשר להשוותן כמ"ש:

הלכה טז

המגבל את העפר ה"ז תולדות לש וכמה שיעורו כדי לעשות פי כור כו'. עיין בכס"מ שהקשה הרמ"ך משבת (ע"ח) דאמר שאין אדם טורח לגבל טיט כדי לעשות פי כור, ולפמ"ש התוס' בר"פ המוציא י"ל דדוקא התם דאיירי לענין המוציא שופכין:

פרק ט

הלכה יט

המדקדק את החוטין ומפרידן בעת האריגה וכן הקולע את הנימין ה"ז תולדות אורג. הה"מ לא הראה מקורו, ונראה שיצא לו כן מהירושלמי דס"פ המצניע דשם משמע דקליעת נימין חשיבה אריגה בבגדים ורבינו נמי איירי בבגד דומיא דחוטין. וגם התוס' (סוף דף צ"ד) כתבו לחלק בין בגדים לשער שבגופו של אדם דלא חשיב אריגה וכ"מ בפכ"ב הל' כ"ו:

פרק י

הלכה ד

אם נפסקה רצועת סנדלו בכרמלית נוטל גמי לח הראוי למאכל בהמה וכורך עליו וקושר הגמי. כתב הה"מ דרבינו לא כתב החילוק דאיתא בגמ' בין כרמלית לחצר דמינטר דהתם אפילו לטלטלו אסר רב יוסף ואולי דעתו דהך דר"י אתיא דלא כהלכתא שסובר דכלי שנשבר בשבת אין ראוי לטלטלו אא"כ עושה מעין מלאכתו הראשונה ואין הלכה כן כמ"ש בפכ"ה. ולדידי אין זה מספיק דהתינח שלא כתב רבינו דין זה גבי שבת אבל גבי יו"ט הו"ל לכתבו דשם סבר לאסור בטלטול כלי שנשברה בו ביום אם אינו עושה מעין מלאכתו הראשונה וכמו שיתבאר בה' יו"ט, ועוד דבח"ר כתב דסנדל גרע משאר כלי שנשבר משום שדעתו לתקנו. אמנם א"ש דעת רבינו לשיטתו שפסק בפ"ז מה' כלים סנדל שהוא טמא מדרס ונפסקה אחת מאזניו ותקנה טמא מדרס, והיינו סתם מתני' דכלים דמייתי בסוגיא דשבת (קי"ב ב') ומתבאר מתוך הסוגיא ופירש"י שם דבין שנפסקה פנימית או חיצונה טמא ואע"פ שלא תקנה עדיין כלי הוא, וא"כ מדהוי כלי לטומאה ה"ה לגבי שבת וכדאיתא שם, ורב יוסף דאסרו בטלטול סבר כר"י דמטהר בברייתא ומסקנא דסוגיא מוכחת דלא כרב יוסף. ומ"ש הלח"מ דאי רבינו מתיר נמי בחצר אמאי נקט כרמלית, י"ל דאתא רק לאפוקי חצר שאינה מעוברת וכ"מ בכס"מ ע"ש:

פרק יא

הלכה ה

המפשיט מן העור כדי לעשות קמיע חייב. ואי איכא איסור בפחות עיין ברש"י ותוס' שבת (קי"ז):

במל"מ: ופירושה דכל שנפסלה בקדש כגון שלא לשמה וכיוצא כו'. תמוה דלעיל מינה איתא בהדיא דמרבה שלא לשמה להפשט:

הלכה יז

הרושם רשמים וצורות בכותל כו' כדרך שהציירין רושמין ה"ז חייב משום כותב בשבת. עיין מ"ש הה"מ. ול"נ שיצא זה לרבינו מהירושלמי פ"ז דאיתא שם הצר צורה הראשון חייב משום כותב והשני חייב משום צובע. עוד איתא שם דאם חיסר בה אבר אחד ובא אחר וגמרה חייב משום מכה בפטיש. ורבינו שלא כתב זה כאן הוא משום שכן משמע ממ"ש בפ"י הל' ט"ז דהגומר הצורה חייב משום מכה בפטיש. וע"כ דכאן איירי שאותו שרשם לא גמר הציור אלא הנותן הסממנין אח"כ, אלא דצ"ע דאמאי השמיט זה ולא כתב חיוב דצובע:

פרק יב

הלכה ח

הוצאה והכנסה מרשות לרשות מלאכה מאבות מלאכות הוא. ותמה הלח"מ דבר"פ הזורק אמרינן דהוצאה אב והכנסה תולדה ורבינו הזכירם כאחד משמע דשניהם אב. וי"ל דרבינו ס"ל כמ"ש בח"ר בשם הרמב"ן בריש שבת אליבא דר"פ דהתם דסבר דהכנסה נמי אב הוא ויישב בזה קושיית התוס' שם בד"ה מי לא עסקינן דקמעייל כו'. ויש לי להר"ר לזה מהירושלמי דמכילתין ושבועות פ"א דאיתא שם דהוצאה והכנסה אחת היא ומצטרפין לשיעור כגון שהוציא חצי גרוגרת והכניס חצי גרוגרת, וע"ז סמך רבינו שהזכירם כאחד וחשבן לאב. וי"ל בזה לישנא דמ' חסר אחת דבאמת איכא מ' אבות כיון דהכנסה נמי אב אלא דלענין חטאת א"מ על שניהם רק אחת והיינו חסר אחת: במגיד משנה: כתב רבינו האי [ז"ל] דלא גרסינן היכא כתיבא הוצאה אלא מנ"ל דהוי מלאכה כו' וזה דעת רבינו. הכי איתא בהדיא בירושלמי שם:

הלכה טו

מותר לאדם לטלטל בר"ה בתוך ד' אמות על ד' אמות שהוא עומד בצידן. עיין במגיד דכונת רבינו שאין מקומו של אדם אלא ד' אמות לרוח אחת וכר' יהודה עירובין (מ"ה) ולא כחכמים דסברי התם ד"א לכל רוח שהן ח' על ח' וכן נראה דעת ההלכות שלא הזכירו ח' על ח'. וצריך טעם למה פסקו כר' יהודה נגד חכמים דרבים הן. ונראה משום דאיכא סתם מתני' בס"פ כיצד מעברין (עירובין ס' ע"ב) דאתיא כוותיה דר"י דאין ד' אמותיו אלא מרוח אחת וכדמוכח מדברי התוס' שם וכ"כ בהדיא בחידושי ריטב"א שם וא"כ ה"ל מחלוקת בפ' מ"ש וסתם אח"כ בפ' כ"מ ומחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם אפילו יחיד נגד רבים וכדמוכח בריש שבועות ומדברי התוס' והרא"ש בעירובין (נ"ז ב'):

פרק יג

הלכה טו

זרק ורץ הזורק עצמו אחר החפץ וקבלו כו' פטור. במ"מ נדחק דרבינו כתב פטור בפשיטות על מ"ש בגמ' תיקו. ול"נ דסבר רבינו דרק ר' יוחנן הוא דמיבעיא ליה שם אבל לרבא פשיטא ליה וכדמוכח בשבת (פ' ע"א):

פרק טז

הלכה יד

שלשה מקומות המוקפות שלא לשם דירה זה בצד זה כו' נעשו כשיירא ונותנין להן כל צרכן. לא נתבאר מהיכן יצא זה לרבינו. ומפירש"י בספ"ד דעירובין (ט"ז ב') משמע דגם בשיירא בעינן מוקף לדירה ביותר מבית סאתים וכ"מ ג"כ מפירושו (צ"ג א') גבי ג' קרפיפות זה בצד זה דלא הותר לשיירא רק במחיצה של שתי וערב אבל מוקף שלא לדירה לא הותר להן. אמנם יש לה"ר לדעת רבינו מהירושלמי דפ"ב דעירובין הלכה ה' דמתבאר משם דגם לענין היקף מחיצה שלא לשם דירה הקילו בשיירא טפי מביחיד, ע"ש ודו"ק:

פרק יז

הלכה ט

שהלחי הרי הוא כמחיצה. ודע דלחי ששוה מבפנים ונראה מבחוץ לא הוי מחיצה ויש ללמוד כן מדברי הרא"ש פ"ק דסוכה סי' ט' וסי' ל"ד ע"ש ודו"ק. אבל קשה ע"ד הרא"ש דלא משמע הכי בעירובין (ט"ו):

הלכה כו

במ"מ: וכתב הרשב"א ז"ל דדברי הכל היא וכן דעת רבינו. כ"כ הרא"ש וכ"ה בירושלמי בהדיא:

פרק כ

הלכה ג

אסרו חכמים למכור בהמה גסה לעכו"ם כו' ואם מכר קונסין אותו עד עשרה בדמיו ומחזירה. וכה"ג כתב רבינו בפ"ח מהל' עבדים גבי המוכר עבדו כו' ושם כתב דאין קנס זה בח"ל וכדעת הגאון שהביא הרי"ף בפ' השולח, והב"י ביו"ד סי' קנ"א מביא בשם ר' ירוחם דה"ה גבי קנס דמכירת בהמה גסה ליכא בח"ל, אך בס' או"ת בריש ח"מ כתב דלדעת רבינו גם בח"ל והטעם דל"ד מכירת בהמה למכירת עבד דלא שכיחא וכדאיתא בגמ'. וי"ל לה"ר לסברא זו ממ"ש רבינו בפ"ד מה' גזילה גבי גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזהו דמשלם לכל א' וא' דמשמע גם בח"ל אע"ג דאין דנין ד"ק בח"ל אפילו דרבנן לדעת הגאון הנזכר אלא דגבי גזל דשכיחא שאני וכדאיתא בה' סנהדרין:

פרק כב

הלכה יז

המכסכס את הסודר אסור מפני שהוא מלבנו כו' אבל החלוק מותר. ובהשגות א"א טעה בזה דבין סודר ובין חלוק מותר. ועיין בהה"מ שכתב דזה תלוי בחילוף הגירסאות בגמ' דשבת (ק"מ). ול"נ לה"ר לגירסת רבינו מדאיתא בפ"ב דמ"ק (י' ע"ב) רבא שרי לכסכוסי קרמא מ"ט מעשה הדיוט הוא וכ"פ רבינו בפ"ח דה' יו"ט בדיני חולו של מועד. ומדאיצטריך למימרא דבמועד שרי ש"מ דבשבת ויו"ט אסור לכסכס בגד. וכה"ג דייקי התוס' והמרדכי התם אהא דאמר רבא שרא לסרוקי סוסיא ע"ש:

פרק כג

הלכה יב

אסור לכחול בפוך בשבת מפני שהוא ככותב. באו"ח סי' ש"ג כתב דאסור מפני שהוא צובע, וזה תלוי בחילוף הגירסאות בגמ' דס"פ המצניע. ודע דבירושלמי איתא כגירסת רבינו. אך לכל הגירסאות ק"ל דתיפוק ליה איסורא דלכחול בפוך משום שהוא רפואה לעין וכדאיתא בפ' ח' שרצים (ק"ט), ואח"כ מצאתי שהרגיש בזה בס' מחנה אפרים ותירץ דהכא איירי בבריא דליכא למיחש לשחיקת סממנין. ולדידי א"צ לזה דאפילו בחולה בעינים משכחת דליכא משום רפואה דהא אמר בס"פ שואל (קנ"א) האי כוחלא עד מ' שנין מרווח מכאן ואילך לא מרווח, ובכה"ג איצטריך לאסור כאן לכחול משום כותב:

פרק כד

הלכה יא

בכ"מ: דהיינו דוקא באיסורי דרבנן אבל באיסורי תורה ממחין ביד אביו שלא יניחנו לעשות איסור. וכ"כ הרדב"ז סוף ח"ב:

פרק כו

הלכה ה

הגמי"י סי' ד': כרב הונא דהוא בתראה ע"כ. ובגיטין (ז') פירש"י דרב חסדא תלמיד ר"ה היה. והתוס' בפ' הדר כתבו דהיה תלמיד חבר שלו:

שם ודלא כרב דאמר כו'. צ"ל ודלא כרב חסדא דאמר: